

HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENTET
Postboks 8011 Dep
0030 OSLO

Vår ref.
2020/4458

Deres ref.

Dato
31.03.2020

Vi viser til brev av 19. desember 2019 der Helse og omsorgsdepartementet ber om merknader til rusreformutvalgets rapport, NOU 2019: 26 – *Fra straff til hjelp*. Under følger Sekretariatet for konfliktrådenes merknader.

1. Oppsummering

- Sekretariatet for konfliktrådene (Sfk) deler rusreformutvalgets oppfatning om at rus og rusmisbruk hovedsakelig er helseutfordringer. Forebygging og et godt utarbeidet behandlings- og rehabiliteringstilbud bør derfor være de primære virkemidlene i møte med slike problemer.
- Utvalgets forslag om å avkriminalisere bruk og besittelse og i stedet innføre en obligatorisk henvisning til en kommunal rådgivningstjeneste er en interessant idé. Dette kan gjøre det mulig å kanalisere egnede tiltak overfor ungdom som tas for bruk og besittelse, på en mindre inngripende og forhåpentligvis mer effektivt og treffsikker måte enn i dag.
- Sfk er skeptiske til realismen i utvalgets forslag om avkriminalisering i all den tid vi opplever det kommunale tilbudet til ungdom med rusutfordringer som sterkt mangelfullt. Skal man overføre ansvaret fra straffesaksjeden til helsevesenet, trengs det ressurser og tiltak som kan håndtere disse utfordringene. Vi opplever at kommune-Norge er langt unna å være rustet til å ta dette ansvaret.
- Et stort flertall av innspillene Sfk har fått i forbindelse med høringen (se punkt 2), ønsker også en dreining vekk fra straffeforfølgning til hjelp. De støtter derimot ikke en avkriminalisering slik utvalget foreslår. Dette begrunnes i første rekke av hensyn til barn og unge og en generell bekymring for tidligere debut og økt rusbruk blant mindreårige.
- Sfk mener utredningen bærer noe preg av først og fremst å være myntet på etablerte rusmisbrukere fremfor unge mennesker som står i fare for å utvikle et misbruk. Dette gjenspeiler seg i at enkelte problemstillinger knyttet til unge fremstår mangelfullt utredet.

Postadresse:
Sekretariatet for
konfliktrådene
Postboks 2110 Vika
0125 OSLO

Kontaktinformasjon
post@konfliktraadet.no
210 12 301
www.konfliktraadet.no

Saksbehandler:
Lars Engh Førde

Lars.Forde@kriminalitetsforebygging.no

2. Om Sekretariatet for konfliktrådene og behandling av høringen

Sfk har ansvaret for drift og utvikling av de tolv konfliktrådene i Norge. Konfliktrådene skal forebygge kriminalitet og bidra til konfliktløsning både i sivile saker og straffesaker. Konfliktrådene skal ivareta fornærmede, pårørende og gjerningspersoner ved å tilby gjenopprettende prosesser og møter. Konfliktrådene har et særlig ansvar for å følge opp ungdom mellom 15 og 18 år gjennom straffereaksjonene ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, samt unge over 18 år gjennom straffereaksjonen oppfølging i konfliktråd.

Sfk har det nasjonale ansvaret for koordinering og faglig støtte til SLT-samarbeidet (Samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak) i kommunene. SLT er en samordningsmodell for forebyggende tiltak mot rus- og kriminalitet som benyttes av om lag 200 norske kommuner. Sfk har i forbindelse med høringen bedt om innspill fra Konfliktrådene og SLT-koordinatorene. Vi har til sammen mottatt 13 innspill hvorav 6 fra konfliktråd og 7 fra SLT-koordinatorer/ kommuner. Seks av de sistnevnte har svart på vegne av seg selv eller sitt SLT-nettverket, mens én av besvarelsene er gjort på vegne av kommunen (Ringerike kommune). Mange SLT-koordinatorer er forøvrig involvert i høringssvar fra egen kommune til Helse og omsorgsdepartementet.

Sfk har på bakgrunn av sitt samfunnsoppdrag særlig fokusert på konsekvenser for barn og unge og de straffereaksjonene vi har ansvaret for.

3. Generelt om bruk av straff

Sfk mener det er viktig å verne om prinsippet om at bruk av straff krever solid begrunnelse. De positive virkningene må veie opp for de negative omkostningene, både utilsiktede virkninger, men også det ondet straffen utgjør i seg selv. Vi er svært positive til at det nå er gjennomført en solid og kritisk vurdering av dagens strafferettslige regulering av illegale rusmidler.

Vi mener det er hevet over enhver tvil at straff ikke har hindret omfattende utbredelse av narkotika i Norge. Det er vanskelig å se for seg tingenes tilstand uten dagens strafferettslige regulering, og erfaringer fra andre land som har gjennomført avkriminalisering, er ikke direkte overførbare til Norge. Man kan derfor ikke utelukke at det høye straffenivået i Norge har hatt en begrensende effekt på bruk og utbredelse. Vi stiller oss imidlertid tvilende til om denne effekten er av et slikt omfang at den rettfærdiggjør bruk av straff slikt det er blitt praktisert. Bildet er likevel nyansert, og det er her viktig å vurdere virkningene av ulike straffereaksjoner og ikke minst effekten de har på ulike grupper

4. Konsekvenser for ungdom med rusproblematikk

Flertallet i utvalget har valgt å tolke mandatet for utredningen dit hen at det ikke står i veien for å foreslå en generell avkriminalisering av bruk og besittelse som omfatter alle brukergrupper. Sfk mener samtidig at utredningen og utvalgets anbefalinger i første rekke vektlegger hensyn til rusavhengige fremfor andre grupper, som f.eks. barn og unge. Dette kan kanskje forstås i lys av den politiske målsetningen med reformen «...å sikre et bedre tilbud til personer med rusproblemer og avhengighet...».

Frivillighet

Utvalget påpeker at rusmiddelbruk innebærer en større risiko for skadevirkninger for barn og unge enn for voksne. Vi har erfart at mange unge kan ha mindre evne til å vurdere risiko knyttet til eget bruk av rusmidler. Ungdom oppfatter derfor gjerne ikke rusatferden sin som et problem, og motivasjonen for å avstå eller avslutte bruken er ofte er svak. Man kan derfor spørre seg om en avkriminalisering vil gjøre ungdom mer tilbøyelige til å oppsøke hjelp, slik utvalget forutsetter. Konfliktrådene og SLT-koordinatorene som har gitt innspill til høringen, uttrykker skepsis til å fjerne den bakenforliggende trusselen om straff overfor denne gruppen. Innspillene er kritiske til at det ikke skal være anledning til å ilegge sanksjoner dersom den påtrufne ikke møter opp til rådgivningstjenesten eller tar imot ev. hjelpetilbud. Våre høringsinstanser legger her vekt på at et element av tvang i form av sanksjoner kan være nødvendig for å komme i posisjon til å tilby ungdommen nødvendig hjelp. I en innledende fase vil det være enklere å motivere ungdommen til samarbeid ved hjelp av trusselen om straff. Samtidig uttrykker mange av høringsinnspillene at graden av indre motivasjon gjerne kommer etterhvert. Sfk mener det er viktig å ta disse innvendingene på alvor i den videre oppfølgingen. Samtidig ser vi at mer frivillighet også kan ha positive sider. Sfk tror at mange ungdommer vil kunne profitere på at reaksjonen for bruk og besittelse foregår uten et strafferettslig ris bak speilet – at trussel om straff rett og slett ikke er nødvendig. I utvalgets forslag presiseres det at personer under 18 år skal innkalles til rådgivningstjenesten sammen med foreldre eller foresatte, med mindre særlige grunner tilsier noe annet. For ungdom fra relativt godt fungerende og ressurssterke hjem vil dette trolig innebære nødvendig «tvang» til at flertallet vil møte opp og ta imot tilbudt hjelp.

For ungdom fra mindre ressurssterke familier, der foreldrene kanskje selv har en problematisk omgang med rusmidler, stiller vi oss derimot tvilende til at en frivillig henvisning vil være tilstrekkelig. Vi vil her understreke behovet for at rådgivningstjenesten gjør sitt ytterste for å nå denne gruppen, og vi mener det også er grunn til å vurdere om hjelpeapparatet har nødvendige ressurser og virkemidler til dette. Vi vil også fremheve betydningen av at politiet utøver sin opplysningsplikt overfor barnevernet i saker der det anses nødvendig. Politiet vil fortsatt ha en svært viktig rolle når det gjelder å fange opp unge med sammensatte utfordringer som trenger hjelp fra det offentlige tjenesteapparatet. Hvis politiet dreier fokus bort fra å avdekke bruk og besittelse, er vi bekymret for at færre ungdom med utfordrende rusbruk blir fanget opp og meldt videre til barneverntjenesten. Utvalget ønsker ikke å benytte rustesting med trusselen om strafferettslige reaksjoner ved positive prøver, tilsvarende påtaleunnlatelse med ruskontrakt. De uttrykker også stor skepsis til nytten av dette virkemiddelet. På den annen side stiller de seg positive til at ungdommen selv kan inngå frivillige ruskontrakter, blant annet for å kunne vise til negative prøver. Sfk mener mer frivillighet kan være heldig fordi det i større grad involverer de partene som er direkte berørt av den unges bruk av rusmidler, og som trolig utgjør de viktigste ressursene med hensyn til ungdommens videre utvikling. Frivillighet kan forhåpentligvis gi ungdommen og deres foresatte større eierskap til avtalen, noe vi tror mange ungdommer vil tjene på. Tilgjengelig forskning¹ og erfaringer fra gjennomføring av ungdomsoppfølging og ungdomsstraff viser at muligheten til å gjenopprette tillit hos foreldre gjennom rene prøver er en sentral motivasjon for mange ungdommer som avlegger rustester. Det er

¹ Sandøy, T.A. (2018). Beyond personal reform. Adolescent drug-law offenders and the desistance process», *Punishment & Society*, vol. 21 issue 5 (2018), 578–595.

også velkjent at gode relasjoner til foreldre eller andre voksne tillitspersoner er avgjørende med hensyn til risiko for videre kriminalitet og rusmisbruk.

På den annen side mener vi at det også her er risiko for at mer frivillighet først og fremst vil gagne ungdom fra velfungerende hjem med høy sosioøkonomisk status. En studie av frivillige ruskontrakter for ungdom mellom 13 og 18 år i Oslo og Follo politidistrikt, som utvalget selv viser til, konkluderer med at ordningene først og fremst hjelper de mest ressurssterke ungdommene som i utgangspunktet har best forutsetninger for å klare seg. Studien beskriver her en tendens til at ruskontraktene gjerne benyttes som et rent kontrolltiltak overfor marginaliserte unge gutter i Oslo øst. I Oslo vest er rustesting mer et supplerende hjelpemiddel i kombinasjon med samtaler og familierelatert oppfølging². Etter vår vurdering er det lite som tyder på at ruskontroll alene hjelper ungdom med ulik grad av rusproblematikk, særlig ikke ungdom med lav sosioøkonomisk bakgrunn. Sfk vil understreke betydningene av de hjelpetiltakene som tilbys i forbindelse med pålegg om møte til rådgivningstjenesten, tar hensyn til at ungdom trolig har ulike behov avhengig av sosioøkonomisk bakgrunn. Vi må her søke å kompensere for sosiale forskjeller og for enhver pris unngå å forsterke dem.

Raskere kanalisering av tilbud utenfor straffesakskjeden

Utvalgets forslag om å pålegge oppmøte hos kommunalt rådgivningskontor kan bidra til å kanalisere hjelpetilbud til trengende på en mindre inngripende og langt mer effektiv måte enn det som er tilfellet i dag. Påtaleunndatelse med ruskontrakt og ungdomsoppfølging er vanlige straffereaksjoner for unge som pågripes for bruk og besittelse. Politi og påtalemyndighet har ansvaret for påtaleunndatelse med ruskontrakt, mens konfliktrådene koordinerer straffegjennomføringen for ungdom som blir ilagt ungdomsoppfølging. Krav til blant annet etterforskning, vurdering av oppfølgingsbehov, innhenting av samtykke og etablering av et oppfølgingsteam gjør at det kan ta lang tid fra et lovbrudd er avdekket til en ungdomsoppfølging er igangsatt. I 2019 gikk det i en typisk sak (median) 173 dager fra siste straffbare forhold til påbegynt ungdomsoppfølging eller ungdomsstraff. Dette er lang tid for et ungt menneske, og vi har erfart at kommunale hjelpetiltak ofte legges på is i påvente av straffegjennomføring. Dette er etter vår vurdering svært uheldig fordi vi vet at ungdom er spesielt sårbare i denne fasen, noe som gir seg utslag i kriminalitet, frafall fra skole, tiltagende rusbruk etc. Dersom bruk og besittelse ikke lenger er straffbart, vil det ikke være de samme kravene til saksbehandling, og ungdommen vil kunne tilbys en egnet reaksjon langt hurtigere. I tillegg vil tilbudt hjelp først og fremst ta utgangspunkt i ungdommens behov fremfor lovbruddets grovhet.

Allmennprevensjon og utbredelse

En utberedt bekymring blant konfliktrådene og SLT-koordinatorene som har gitt innspill til høringen, er at en avkriminalisering kan gi uheldige signaler mht. skadepotensialet ved narkotika. Det argumenteres her for at en avkriminalisering kan gi større sosial aksept for ulovlige stoffer og at flere ungdommer vil bli tilbøyelige til å prøve. Enkelte trekker fram at det kan være vanskelig for ungdom å forstå at stoffene fortsatt er ulovlige selv om bruk og besittelse ikke lenger er straffbart.

² Lien, M.I. og Larsen, Y. 2015 «Flinkiser og dropouts. Erfaring med ungdom på frivillig ruskontrakt. KoRus Oslo og KoRus Øst

Sfk mener det er grunn til å ta disse bekymringene på alvor. Vi vil samtidig argumentere for at denne risikoen i stor grad avhenger av hvordan politiet og hjelpeapparatet opptrer og kommuniserer. Vi er avhengige av at hjelpeapparatet, blant annet gjennom den kommunale rådgivningstjenesten, formidler troverdig og forskningsbasert kunnskap om skadevirkninger av rus. Vi er også helt avhengige av at politiet prioriterer å avdekke bruk og besittelse, særlig blant unge mennesker. Dette vil sende et tydelig signal om at disse stoffene fortsatt er ulovlige. Vi noterer oss imidlertid at utvalgets mindretall argumenterer for at en avkriminalisering trolig vil medføre at politiet vil nedprioritere disse oppgavene. Det argumenteres her for at politiet i stor grad styres av kultur og i begrenset grad påvirkes av instrumentelle virkemidler som instruksjoner. Sfk tror også det vil være en utfordring å få politiet til å prioritere avdekking av bruk og besittelse etter en avkriminalisering. Vi synes likevel det er i overkant pessimistisk å forutsette at politiet vil forsømme denne viktige oppgaven, slik mindretallet i utvalget gjør. Politiet har besluttet forebygging som sin primærstrategi³. Det legges blant annet vekt på at politiets forebyggende innsats skal være kunnskapsbasert og foregå i samarbeid med andre. Sfk mener at det å avdekke bruk av ulovlige rusmidler blant ungdom, og samtidig henvise dem videre til egnet hjelp, må kunne sies å være klart i tråd med dette strategiske veivalget.

Blant høringsinnspillene uttrykker flere at utvalgets foreslåtte terskelverdier for hva som kan regnes som besittelse for eget bruk, er for høye. Det påpekes blant annet at disse grenseverdiene vil bli utnyttet av selgere for å minimere risiko for straffeforfølgning. Dette kan igjen medføre at ulovlige stoffer blir mer tilgjengelige. Sfk deler denne bekymringen, og vi mener spørsmålet knyttet til terskelverdier må utredes grundigere.

Ressurser i kommunene

Høringsinnspillene til Sfk uttrykker entydig bekymring for kommunenes forutsetninger for å håndtere de nye oppgavene i den foreslåtte rusreformen. Reformen foreslås gjennomført innenfor eksisterende budsjettammer og det anslås ingen kostnadsøkninger for kommunene utover etablering og drift av rådgivningstjeneste. I likhet med høringsinnspillene tror vi dette er lite realistisk. For det første stiller vi oss, i likhet med flere av innspillene, tvilende til om kommunene har tilstrekkelig kompetanse og ressurser til å drive en rådgivningstjeneste som skal håndtere mengde ulike og trolig krevende saker. Ringerike kommune etterlyser her at det innføres tydelige retningslinjer for hvordan kommunene skal håndtere denne rådgivningsfunksjonen. Sfk stiller seg bak dette. Vi konstaterer samtidig at utvalget foreslår å styrke rådgivningstjenesten med barnefaglig kompetanse i alle saker som involverer barn og unge. Vi mener dette vil være avgjørende for å kunne gi ungdom med hjelpebehov de rette tilbudene.

For det andre deler vi høringsinnspillenes uttrykte bekymring for kommunenes forutsetninger for å følge opp rådgivningstjenesten med hjelpe- og behandlingstilbud. Sfk har, i likhet med konfliktrådene og SLT koordinatorene, erfart at det kommunale tilbudet til barn og unge med rusproblemer er svært varierende og mange steder helt fraværende. Rådgivningstjenesten vil ha lite verdi for hjelpetrengende hvis de ikke har passende tilbud å henvise til.

³ Politidirektoratet. Kriminalitetsforebygging som politiets primærstrategi 2018-2020: Politiet mot 2025 - delstrategi

Innholdet i straffereaksjonene ungdomsoppfølging og ungdomsstraff er basert på tiltak i det ordinære tjenesteapparatet. Konfliktrådet er derfor helt avhengig av at kommunene har tilbudene som kan fungere for den enkelte ungdom. Selv mer enn fem år etter straffereaksjonene ble innført opplever vi at kommunene ikke kan levere de tjenestene som ble forutsatt. Vi mener det er tilsvarende risiko for at de samme kan skje med utvalgets foreslåtte modell. Sfk mener derfor at det er helt nødvendig å gjennomføre en grundigere utredning av kommunenes behandlings- og hjelpetilbud til unge med rusproblemer, herunder om det er mulig å etablere et tilfredsstillende tilbud til denne gruppen innenfor gjeldende økonomiske rammer.

Sfk vil understreke betydningen av at alle deler av befolkningen har tillit til den kommunale rådgivningstjenesten og at tilbudet om hjelp oppleves reelt. Dersom dette reaksjonsapparatet ikke har tilstrekkelig legitimitet, mener vi det er stor fare for at samfunnet ikke vil nå de som trenger det mest.

Betydningen av forebygging

Hvorvidt samfunnet vil lykkes med å håndtere utfordringer knyttet til rus i fremtiden, avhenger i våre øyne ikke først og fremst om hvordan vi reagerer på lovbrudd, men hvordan vi legger til rette for at innbyggerne kan leve gode og meningsfulle liv med både sosial, materiell og fysisk trygghet. Den viktigste oppgaven for å håndtere morgendagens rusutfordringer handler altså om forebygging. Generell forebygging av rusmisbruk og rusrelaterte problemer drøftes i liten grad av utvalget og ligger vel strengt tatt utenfor mandatet. Vi vil imidlertid understreke at det er svært viktig at dette sees i sammenheng. En ev. gjennomføring av den foreslåtte rusreformen bør derfor ledsages av en plan for hvordan stat, region, kommune og sivilsamfunnet kan arbeide for å forebygge rusmisbruk og rusrelaterte problemer.

5. Konsekvenser for ungdomsoppfølging og ungdomsstraff

Konfliktrådet har som nevnt ansvar for å gjennomføre de straffereaksjonene ungdomsstraff og ungdomsoppfølging for ungdommer mellom 15 og 18 år.

Ungdomsoppfølging og ungdomsstraff er alternative straffereaksjoner som baserer seg på at ungdommen samtykker til dette. Dersom ungdommen ikke samtykker, vil saken bli behandlet i det ordinære straffesakssporet. I disse reaksjonene forplikter ungdommen seg til på å følge en ungdomsplan tilpasset deres utfordringer og behov. Det kan for eksempel være dagtilbud som å gå på skole eller være i arbeid, tiltak i regi av barneverntjenesten eller behandling i helsetjenesten, innetider, fritidsaktiviteter og avhold fra rusmidler og tiltak som rustesting. Ungdomskordinator i konfliktrådet er ansvarlig for å koordinere straffegjennomføringen og lede teamet som følger opp ungdommen. Konfliktrådet har imidlertid ikke egne tiltak i ungdomsplanen.

Rusreformutvalget gir en kort beskrivelse av konfliktrådet og straffereaksjonene ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Utvalget går imidlertid ikke nærmere inn på hva avkriminaliseringen mer konkret vil kunne bety for gjennomføringen av disse straffereaksjonene. Vi vil her gå inn på noen implikasjoner av utvalgets forslag, slik vi ser det.

Noe færre saker

En avkriminalisering av bruk og besittelse vil medføre at flere av de forholdene som i dag møtes med ungdomsoppfølging, ikke lenger vil være straffbare. En naturlig konsekvens av dette vil være at konfliktrådet mottar færre rene narkotikasaker. Det er imidlertid krevende å estimere hvor mange. Konfliktrådet har inntil nylig ikke hatt et registreringssystem som skiller mellom besittelse for eget bruk og besittelse for salg. Vi har imidlertid sett nærmere på noen av sakene våre, og i flere av dem er bruk og besittelse eneste henvisningsgrunnlag. Det betyr altså at det er grunnlag for forvente noe færre saker. Denne effekten vil trolig variere geografisk ettersom praksis for bruk av ungdomsoppfølging varierer mellom politidistriktene. Ved enkelte konfliktråd mottar man så å si ingen saker som utelukkende handler om bruk og besittelse, mens ved andre konfliktråd er dette langt mer vanlig.

En ytterligere kompliserende faktor er at bruk og besittelse ofte er ett av flere straffbare forhold i én og samme sak. Det er vanskelig å anslå hvor mange av disse ungdommene som fortsatt ville fått en ungdomsoppfølging eller ungdomsstraff dersom bruk og besittelse ikke lenger var en del av saken deres. Ut fra en samlet vurdering mener Sfk at reduksjonen i saksvolum vil være reel, men begrenset. Dette må imidlertid utredes nærmere.

Ruskontroll i straffegjennomføringen

Selv om bruk og besittelse av narkotika skulle bli avkriminalisert, vil rus fortsatt være en høyst relevant utfordring i forbindelse med gjennomføring av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Dette kan for eksempel dreie seg om saker der ungdommen har rusrelaterte problemer eller der rus direkte eller indirekte kan knyttes til det straffbare forholdet. Et relevant spørsmål er hvordan vi skal forholde oss til rus i straffegjennomføringen dersom vi legger utvalgets resonnement til grunn?

Sfk ser ingen grunn til at hjelpe- eller behandlingstilbud knyttet til rus ikke fortsatt skal kunne være tiltak i ungdomsplanen på lik linje med psykologhjelp, skolegang etc. Mer krevende er det imidlertid hvordan vi skal håndtere ev. bruk av illegale rusmidler under straffegjennomføringen.

En umiddelbar konsekvens avkriminalisering vil være at bruk og besittelse av narkotika under straffegjennomføring ikke lenger vil være et nytt straffbart forhold. Ved nye straffbare forhold under straffegjennomføring skal påtalemyndigheten vurdere om saken skal bringes inn for retten jf. konfliktrådsloven §32, første ledd og §34 første ledd. Rusfrihet kan imidlertid legges inn som et vilkår i straffegjennomføringen. En ev. avdekking av bruk og besittelse kan derfor håndteres som et vilkårsbrudd.

En annen utfordring er hvordan konfliktrådene skal håndtere problemstillinger knyttet til ruskontroll. Ruskontroll er et ofte benyttet tiltak i forbindelse med gjennomføring av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Ruskontroll er i all hovedsak basert på samtykke, nærmere bestemt at ungdommen aksepterer vilkåret som en del av straffegjennomføringen. Ev. positive prøver eller manglende oppmøte til rustesting kan imidlertid medføre at det blir meldt inn brudd, noe som igjen kan føre til at straffegjennomføringen avbrytes og at saken blir overført til domstolsbehandling.

Denne formen for ruskontroll faller klart utenfor utvalgets anbefalinger, som slår fast at rustesting skal være frivillig og ikke medføre sanksjoner ved positive prøver. Samtidig understreker de at det ikke er behov for endringer i praktiseringen av alternative straffereaksjoner for handlinger som ikke foreslås avkriminalisert. Sfk mener imidlertid at det også vil være naturlig å vurdere bruken av ruskontroll innenfor eksisterende straffereaksjoner, både ordinære og alternative. Dersom vi virkelig skal håndtere rus som et helseproblem i fremtiden, må vi spørre oss om det er riktig å sanksjonere positive prøver under straffegjennomføring slik praksis er i dag. Hvorfor er det mer riktig å straffe bruk av rusmidler enn dårlig psykisk helse eller svake skoleprestasjoner?

Finansiering og organisering av rustesting

Da ungdomsstraff og ungdomsoppfølging ble etablert i 2014, lå det som en forutsetning at tiltakene i ungdomsplanene skulle organiseres og finansieres over det ordinære tjenesteapparatet.

Helsepersonell plikter å gjennomføre rustesting av ungdom som gjennomfører ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging jf. helsepersonelloven §12, tredje ledd. Kommunehelsetjenesten har i denne sammenheng en sentral rolle når det gjelder rustesting. Kommunene har mange ulike måter å løse denne oppgaven på. Dette medfører at det er stort sprik i praksis knyttet til ruskontroll fra kommune til kommune. Dette er uheldig da det kan medføre at vilkårene i ungdomsplanene knyttet til rus håndheves strengere i noen kommuner enn andre.

En annen utfordring er at det er varierende oppfatninger om hvem som har ansvaret for å finansiere rustesting. I forarbeidene til etableringen av ungdomsoppfølging i 2014⁴ ble det presisert at ruskontroll skiller seg ut som et kontrolltiltak og at utgifter til dette skal dekkes av justissektoren innenfor eksisterende budsjetttrammer. Det er imidlertid ulike oppfatninger i kommunene av hvorvidt rustesting ifm. straffegjennomføring er et rent kontrolltiltak eller om det bør ansees som en del av den helse- og sosialfaglige oppfølgingen av ungdommer med ulik grad av rusproblematikk. Dette medfører at noen kommuner rekvirerer utgiftene til rustesting over folketrygden (HELFO), mens i andre kommuner må konfliktrådene må ta hele regningen. Dette medfører at enkelte konfliktråd har svært høye utgifter til rustesting.

Ulike oppfatninger ansvarsforhold og mangel på sentrale retningslinjer har bidratt til at det er svært varierende praksis fra kommune til kommune når det gjelder ruskontroll i forbindelse med ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Sfk håper at den videre oppfølgingen av rusreformutvalgets utredning vil medføre prinsipielle grensdragninger som kan rydde opp i dette.

Vennlig hilsen

Christine Wilberg
direktør
direktør

Helene Støversten
fung. avdelingsdirektør

⁴ Prop. 57L 2013-2014: Lov om konfliktrådsbehandling. Tilråding fra Justis- og beredskapsdepartementet 4. april 2014, godkjent i statsråd samme dag.

Kopi til:

JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENTET
KONFLIKTRÅDET OSLO
KONFLIKTRÅDET SØR-ØST
KONFLIKTRÅDET ØST
KONFLIKTRÅDET AGDER
KONFLIKTRÅDET SØR-VEST
KONFLIKTRÅDET VEST
KONFLIKTRÅDET MØRE OG ROMSDAL
KONFLIKTRÅDET INNLANDET
KONFLIKTRÅDET TRØNDELAG
KONFLIKTRÅDET NORDLAND
KONFLIKTRÅDET TROMS
KONFLIKTRÅDET FINNMARK
BAMBLE KOMMUNE
DRAMMEN KOMMUNE
LEVANGER KOMMUNE
MOSS KOMMUNE
BJØRNAFJORDEN KOMMUNE
SKIEN KOMMUNE
RINGERIKE KOMMUNE

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevet signatur